

TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI MILLIY QADRIYATLAR TIZIMIGA MUNOSABATINI RIVOJLANITIRISH ISTIQBOLLARI

Ametov Axmet Qulametovich

Ajinyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti,
Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi kafedrası
assistent o'qtuvchisi. email:ahmetamitov6@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada ta'lim-tarbiya jarayonin demokratik qadriyatlar va milliy qadriyatlar munosabati tizimidagi uyg'unligi asosida rivojlanitirish, ularda yuksak ma'naviyatlik, huquqiy me'yorlar va qonunlarga hurmat tuyg'usini shakllantirish asosiy vazifalaridan ekanligi ko'rsatib berilgan. Ta'lim-tarbiya, qadriyatlarni shakllantirishda milliy an'nalarimiz etarlicha asoslangan.

Kalit сўзлар: ta'lim-tarbiya, xalq bilan muloqot, strategiya, shaxs va jamiyat manfaatlari, aniq maqsad, komil inson, globallashuv jarayonlari.

Globalashuv borayotgan hozirgi davrda mamlakatimizda barcha sohalarda shaxs va jamiyat manfaatlarini uyg'unlashtirish borasida o'ziga xos siyosat amalga oshirilmoqda. Bunda asosiy maqsad, bir tomondan, fuqarolarga moddiy-iqtisodiy, ijtimoiy-madaniy, ma'naviy-ma'rifiy, siyosiy-huquqiy, erkinliklar berish bo'lsa, ikkinchi tomondan, turmush-tarzimida ma'naviy mezonlarni barqarorlashtirish hamda xalqimizning ma'naviy-ruhiy dunyoqarashini tarbiyalashdir. "Tarbiya hayotning eng muhim tayanchi bo'lib hisoblanishi lozim. Har bir yoshni shunday tarbiyalash zarurki, u avvalo yaxshi xulq-odobni, yaxshi o'qishni, so'ngra esa yozishni o'rganish bilan eng yuksak pog'onaga ko'tarilsin"[1.10]. Chunki hamma vaqt haqiqat shuki moddiy manfaatlar ma'naviy manfaatlar bilan uyg'unlashgan holdagina ijobiy mevasini beradi. Zotan, Prezidentimiz ta'kidlaganidek, «xalq bilan bevosita muloqot olib borish, uning dardu tashvishlari bilan yashash, el-yurtimizni rozi qilish – bu vaqtinchalik kompaniya emas. Bu – xalqimizning farovon hayotini, yurtimiz ravnaqini ta'minlashga qaratilgan uzoq muddatli strategiyadir»[2.94].

Yoshlarda shaxs va jamiyat manfaatlari uyg'unligini ta'minlashga oid bilim va ko'nikmalarini o'stirishning maqsad quyidagilardan iborat deb hisoblaymiz.

Birinchiidan, yoshlarga jamiyatning yangi bosqichida barcha islohotlarining asl maqsadi xalq xohish-irodasini ifoda etish ekanligini chuqur singdirish. Bunda shaxs manfaati, uning huquq va erkinliklari, samarali mehnati, tashabbuskorligi davlat tomonidan himoya qilinishi va kafolatlanishiga doir nazariy va amaliy bilimlarni uyg'unlashtirish zarur.

Ikkinchiidan, shaxs va jamiyat manfaatlarining o'zaro uyg'unligi jarayonini yuksaltirish ijtimoiy adolatni nazarot qiluvchi tizimni amaliy faoliyatiga ob'ektiv bahoni berish ko'nikmalarini shakllantirish kerak. Demak biz jamiyatni yangilashning muhim mezoni – sifatida insonlar manfaatlarini inobatga olish, tartibga solish, ular orqali boshqarish bilan bog'liq ekanligini bugungi ijtimoiy-amaliyot aniq va ravshan isbotlab qo'ydi. O'zbekiston Pespublikasi Konstitutsiyasining 2-moddasida "Davlat xalq irodasini ifoda etib, uning manfaatlariga xizmat qiladi. Davlat organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas'uldirlar"[3.5], deyilishida ham

xalq manfaatlarining ustuvorligi ta'kidlanadi.

Uchinchidan, yoshlarda shaxs va jamiyat tushunchalari va ular o'rtasidagi uyg'unligiga doir bilimlarni shakllantirishda iqtisodiy siyosiy-huquqiy va madaniyat ongini o'stirishga qaratilgan fanlar, dars mashg'ulotlari salmog'ini oshirish lozim. Chunkiy shaxs va jamiyat manfaatlarining yuqorida ko'rsatililayotgan fanlar orqali bilimlarga ega bo'lish, davlatlararo manfaatlar to'qnashuvining siyosiy munosabatlarga ta'sirini o'rganish ham yoshlar dunyoqarashiga ta'sir ko'rsatadi. Agar xalqlar hayotini manfaatlar idora etishini, fuqarolar faoliyati zaminida manfaatlar turishini hisobga olinsa, manfaatlar-ijtimoiy taraqqiyot omili ekanligi tabiiydir. Jamiyat rivojlanishi davomida ijtimoiy jarayon bilan birga shu taraqqiyotga monand tarzda ijtimoiy ong ham o'zgarib boradi.

Yoshlarga ijtimoiy-gumanitar fanlar orqali shaxs va jamiyat manfaatlari mushtarakligining buzilishi ijtimoiy beqarorlikni keltirib chiqarishini, turg'unlikning hosil bo'lishini, ishlab chiqaruvchi kuchlar bilan ishlab chiqarish munosabatlari o'rtasidagi uyg'unlikning buzilishini, oqibatda iqtisodiy parokandalik, ijtimoiy injiqlik, ma'naviy tanazzul kabi oqibatlar kelib chiqishini aniq misollar va tarixiy faktlar orqali tushuntirish lozim.

Yosh avlod tarbiyasi haqida gapirganda, Abdurauf Fitrat bobomizning mana bu fikrlariga harbirimiz, ayniqsa, endi hayotga kirib kelayotgan o'g'il-qizlarimiz amal qilishlarini men juda-juda istardim. Mana, ulug' ajdodimiz nima deb yozganlar: "Xalqning aniq maqsad sari intilishi, harakat qilishi, davlatmand bo'lishi, baxtli bo'lib izzat-hurmat topishi, jahongir bo'lishi yoki zaif bo'lib xorlikka tushishi, baxtsizlik yukini tortishi, e'tibordan qolib, o'zgalarga tobe va qul, asir bo'lishi ularning o'z otanalaridan bolalikdan olgan tarbiyalariga bog'liq"[4.124-125]. Davlatimizning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlash va har jihatdan huquqiy ta'lim tarbiyaga ega bo'lgan barkamol avlod tarbiyasiga bog'liqdir. Yosh avlodni ruhan tetik, jismonan sog'lom, aqlan etuk, ma'naviy teran qilib kamol toptirish ajdodlarimiz ma'naviyatining ajralmas qismi bo'lgan. Murakkab globallashuv jarayonlarida yosh avlodni jismoniy va ma'naviy sog'lom qilib tarbiyalashda milliy ma'naviy qadriyatlarimizni va sharqona madaniyat asosida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Xulosa qilib aytganda farzandni dunyoga keltirish, balki ularni yuksak ma'naviyatli, ma'rifatli qilib tarbiyalash emas, balki jamiyatda o'z o'rnini mustaqil topishiga shart-sharoit yaratib berishdan ham iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ragimov K. Antologiya pedagogicheskix misley Azerbaydjana. –Moskva, Pedagogika, 1989. S. 10.
2. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild. –Toshkent: O'zbekiston. –B. 94.
3. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. Toshkent: O'zbekiston. 2023. -B. 5
4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2017. – B.124-125.
5. Yaxshilikov, J., and Muhammadiev N. Milliy g'oya. "O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi." *Toshkent, "Cho'lpon* (2018).

6. Yaxshilikovich, Y. J. "Information and communication technologies as the main philosophical attribute of an informed society." *European Journal of Molecular and Clinical Medicine* 7.7 (2020): 681-686.

7. NIZAMITDINOVICH, HAYDAROV ASLIDDIN. "Human and Nature: an Increase in the Level of Production and Consumption." *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology* 7.05 (2020): 278-281.

8. Haydarov, Asliddin Nizamitdinovich. "THE ROLE OF ECONOMIC AND SOCIAL SPHERES IN INCREASING THE LEVEL OF CONSUMPTION OF THE POPULATION." *Theoretical & Applied Science* 8 (2020): 27-29.

9. Sadriyevna, Azizova Laylo, and Xoliqulov Muhammad Qaxor o‘g‘li. "KOMIL INSON FALSAFIY GENEZISIDA ABU ALI IBN SINO QARASHLARI TAHLILI." *BARCHA SOHALAR BO‘YICHA* (2023): 32.

10. O‘G‘LI, XOLIQULOV MUHAMMAD QAXOR. "GEO-IDEOLOGICAL PROCESSES AND LAWS OF THEIR ORIGIN." *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences* 4.1 (2024): 22-27.